

УДК 37.016+811.161.2
ББК 74.26+81.2УКР
У74

Автори:

Марецька Л. П., кандидат педагогічних наук,
завідувач науково-методичної лабораторії української мови і літератури
Комунального вищого навчального закладу «Херсонська академія
неперервної освіти» Херсонської обласної ради;
Голобородько К. Ю., доктор філологічних наук, професор,
декан українського мовно-літературного факультету
імені Г. Ф. Квітки-Основ'яненка Харківського національного
педагогічного університету імені Г. С. Сковороди;
Окуневич Т. Г., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри мовознавства
Херсонського державного університету;
Данилова О. П., заслужений учитель України, учитель української мови
і літератури загальноосвітньої школи І–ІІІ ступенів імені Олександра Довженка
Новокаховської міської ради Херсонської області;
Чаловська М. В., учитель української мови і літератури вищої категорії,
учитель-методист Херсонської багатoproфільної гімназії № 20
імені Б. Лавренюва Херсонської міської ради.

Рецензенти:

Назаренко Л. М., кандидат педагогічних наук, доцент;
Кучма Т. І., учитель української мови вищої категорії, учитель-методист
Херсонського академічного ліцею при ХДУ.

Українська мова. 8 клас. I семестр. Нова програма /
У74 *Л. П. Марецька, К. Ю. Голобородько, Т. Г. Окуневич,*
О. П. Данилова, М. В. Чаловська / за ред. Є. П. Голобородь-
ко. — Х. : Вид. група «Основа», 2016. — 78, [2] с. — (Серія
«Мій конспект»).

ISBN 978-617-00-2804-3.

У посібнику репрезентовано всі уроки української мови для I семес-
тру 8 класу за новою програмою 11-річної школи згідно з наказом Мініс-
терства освіти і науки України № 585 від 29.05.2015.

Метою створення цього посібника є бажання полегшити підготовку
вчителя до уроку, вивільнити час для творчої складової. Конспекти скла-
дено за чіткою структурою, містять основні етапи уроку, але можуть бу-
ти творчо доопрацьовані. Зручний формат перфорації дає можливість ви-
окремити конспект кожного уроку.

Для вчителів української мови й літератури загальноосвітніх шкіл,
керівників методичних об'єднань, студентів вищих навчальних закладів.

УДК 37.016+811.161.2
ББК 74.26+81.2УКР

ISBN 978-617-00-2804-3

© Марецька Л. П., Голобородько К. Ю.,
Окуневич Т. Г., Данилова О. П.,
Чаловська М. В., 2016
© Голобородько Є. П., за заг. ред., 2016
© Корягін В. О., макет обкладинки, 2016
© ТОВ «Видавнича група «Основа», 2016

Зміст

<i>Урок № 1.</i>	Мова — найважливіший засіб спілкування, пізнання і впливу	5
<i>Урок № 2.</i>	Повторення й узагальнення вивченого. Лексикологія. Фразеологія	9
<i>Урок № 3.</i>	Урок розвитку комунікативних умінь № 1. Повторення відомостей про текст, стилі, жанри й типи мовлення, вимоги до мовлення, ситуацію спілкування; засоби міжфразового зв'язку в тексті	13
<i>Урок № 4.</i>	Повторення й узагальнення вивченого. Основні правила правопису	17
<i>Урок № 5.</i>	Основні правила правопису. Орфографічний практикум. Попереджувальний диктант	21
<i>Урок № 6.</i>	Словосполучення. Будова і види словосполучень	23
<i>Урок № 7.</i>	Види словосполучень за способом вираження головного слова	25
<i>Урок № 8.</i>	Урок розвитку комунікативних умінь № 2. Види мовленнєвої діяльності: аудіювання, говоріння, читання, письмо. Різновиди аудіювання. Вивчальне читання	27
<i>Урок № 9.</i>	Речення. Речення прості і складні (повторення)	31
<i>Урок № 10.</i>	Речення односкладні і двоскладні	33
<i>Урок № 11.</i>	Урок розвитку комунікативних умінь № 3. Усний переказ розповідного тексту з елементами опису пам'ятки історії та культури в художньому стилі	35
<i>Урок № 12.</i>	Підмет, способи його вираження. Простий і складений присудок. Способи вираження присудка	37
<i>Урок № 13.</i>	Узгодження головних членів речення. Тире між підметом і присудком.	39
<i>Урок № 14–15.</i>	Урок розвитку комунікативних умінь № 4. Контрольний докладний переказ розповідного тексту з елементами опису пам'ятки історії та культури в публіцистичному стилі	43
<i>Урок № 16.</i>	Речення поширені й непоширені. Порядок слів у реченні. Логічний наголос	45
<i>Урок № 17.</i>	Означення як другорядний член речення	47
<i>Урок № 18.</i>	Прикладка як різновид означення. Написання непоширених прикладок	49
<i>Урок № 19.</i>	Додаток як другорядний член речення	51
<i>Урок № 20.</i>	Види обставин (за значенням). Способи їх вираження	53
<i>Урок № 21.</i>	Порівняльний зворот. Виділення порівняльних зворотів комами ..	55
<i>Урок № 22.</i>	Тематична контрольна робота № 1. Контрольний тест	57
<i>Урок № 23.</i>	Односкладні речення. Означено-особові речення	59
<i>Урок № 24.</i>	Узагальнено-особові речення	61
<i>Урок № 25.</i>	Неозначено-особові речення	63

<i>Урок № 26.</i>	Урок розвитку комунікативних умінь і навичок № 5. Усний твір-опис пам'ятки історії та культури за картиною в публіцистичному стилі	65
<i>Урок № 27.</i>	Уроки комунікативних умінь і навичок № 6. Контрольний твір-опис пам'ятки історії та культури на основі власних вражень у художньому стилі	67
<i>Урок № 28.</i>	Безособові речення	69
<i>Урок № 29.</i>	Називні речення	71
<i>Урок № 30.</i>	Односкладне речення як частина складного	73
<i>Урок № 31.</i>	Повні й неповні речення. Тире в неповних реченнях	75
<i>Урок № 32.</i>	Незакінчені речення, їхні стилістичні функції	77

Урок № 1. **МОВА — НАЙВАЖЛИВІШИЙ ЗАСІБ СПІЛКУВАННЯ, ПІЗНАННЯ І ВПЛИВУ**

Дата _____

Клас _____

Мета:

- **навчальна:** розширити відомості учнів про рідну мову, сформувати поняття про мову як найважливіший засіб спілкування, пізнання і впливу, її роль у житті людини, пояснити основні функції мови;
- **розвивальна:** розвивати логічне й образне мислення, збагачувати словниковий запас школярів; удосконалювати вміння аргументовано доводити свої твердження;
- **виховна:** виховувати патріотичні почуття, національну гідність і самосвідомість, любов і повагу до рідної мови.

Соціокультурна лінія: Я і українська мова й література.

Тип уроку: урок засвоєння нового матеріалу.

Перебіг уроку

I. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАТЬ УЧНІВ

Творче спостереження з елементами аналізу

- ▶ Прочитати текст. Дібрати до нього заголовки. Яке речення передає основну думку висловлювання?

«Мова — це великий дар природи, розвинутий і вдосконалений за тисячоліття з того часу, як людина стала людиною. У кожного народу своя мова. Це великий скарб, який треба шанувати, берегти і розумно збагачувати, не причиняючи йому ніякої шкоди», — писав К. Крапива.

Сучасна українська мова є багатомовним надбанням українського народу. Вона створена зусиллями багатьох поколінь.

Становлення народу тісно пов'язане з формуванням його мови. Усі сторони суспільного життя, процеси пізнавальної і творчої діяльності людини, кожний момент її свідомості супроводжується мовою.

Мова — найважливіший засіб спілкування між людьми. Вона безпосередньо пов'язана з мисленням. Мова і мислення мають глибоко суспільний характер — не лише за своєю природою, а й за своєю функцією в суспільстві. За допомогою мислення люди пізнають світ, об'єктивні закони природи й суспільства. Пізнавальна діяльність людини, її мислення можливі лише на базі мовного матеріалу, слів і речень. Кожний момент діяльності обумовлюється думкою та її носієм — мовою. Тільки завдяки мові все здобує попередніми поколіннями не гине марно, а служить фундаментом для подальшого розвитку людства.

Літературна мова — це мова державних, громадських, політичних установ, організацій, навчальних закладів, науки, художньої літератури, ділового спілкування, театру, кіно, преси, телебачення.

В Україні державною є українська мова. Держава забезпечує всебічний розвиток і функціонування мови в усіх сферах громадського життя, сприяє розвитку української нації, її традицій і культури. І це гарантує Конституція України (З посібника).

Післятекстові завдання

- ▶ Пригадати, які основні функції виконує мова. Записати їх. Які із записаних функцій мови є, на ваше переконання, основними?
- ▶ Про яку функцію мови йдеться в прочитаному тексті?

II. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ, МЕТИ, ЗАВДАНЬ УРОКУ

III. ЗАСВОЄННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

Привіт, проблемо!

- ▶ Опрацювати матеріал таблиці «Функції мови».

Комунікативна	За допомогою мови люди обмінюються думками і почуттями
Пізнавальна	Через мову людина пізнає світ, здобуває нові знання
Номінативна	За допомогою мови всі предмети, особи, явища дістали свою назву
Впливу	Засобом мови люди впливають одне на одного: переконують, спонукають, застерігають, надихають
Мислеоформ- лювальна	Думки формулюються й виражаються тільки за допомогою мови
Виразальна	Через мову людина виражає свій інтелект і реалізує здібності
Емоційна	За допомогою мови людина виражає свої почуття й переживання
Об'єднувальна	Мова об'єднує людей, робить їх причетними до однієї спільноти

► Пояснити, про які функції мови йдеться в кожній групі прислів'їв та приказок:

- а) про мову як засіб пізнання;
- б) про мову як засіб спілкування;
- в) про мову як засіб впливу на людей.

Група I

Домовляйтесь треба словами, а не кулаками. До нього говорити, як об стіну горохом молотити. Йому що не говори, як до гори. Розуміє з півслова. Без мови не підійдеш і до корови.

Група II

Шабля ранив голову, а слово — душу. Слово може врятувати людину, а може і вбити. Гостре словечко коле сердечко. Словом більше болю завдають, як коли шкуру деруть. Не бий дубцем, а карай слівцем! Вміє зуби заговорити.

Група III

Як не знаєш, прочитаєш. Де розумом не дійду, то в книжці знайду. Людина без книги — риба без води. Хто багато читає, той багато знає. Якби ми знали, то б вас не питали.

IV. ЗАКРІПЛЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

Лабораторія юного мовознавця

► Записати прислів'я, завершуючи їх словами з довідки. Усно пояснити, про які функції мови в них йдеться.

1. Свій розум май, а людей однаково ...
2. Розумний батько й сина спитати ...
3. Гостре словечко коле ...
4. Бджола жалить жалом, а людина...
5. На грубе слово — не зважай, на улесливе — ...
6. Словом як шовком вишиває, а ділом як шилом....
7. Великий рот у вола, а говорити ...

Для довідок. Питай. Не соромиться. Сердечко. Словом. Не кидайся. Шпигає. Не вміє.

Диктант із коментуванням

► Записати речення під диктовку. Які емоції й почуття викликає написане? Про які функції мови йдеться в тексті?

А якого кольору слова? Тихесенько вимовляю слово «зелений». Постає переді мною все зелене, і я вже не сумніваюсь, що слово це зеленого кольору. Вимовляю слово «мама». Ввижається мені добра усмішка, каре мерехтіння в очах, ласкаве звучання голосу. Жоден колір, мабуть, не пов'язується з її образом, тільки здається, наче сяє чимось золотистим від очей, вишневим — од губ.

А слово «осінь» жовте, бо восени дозрівають грушки й яблука в саду. Слово «пролісок» біле. Од нього пахне сніжком й весняною землею, перепрілим осінім листям. Слово «зозуля» ніжно-зелене, мов пух на вербі.

Пролетіла над подвір'ям ворона, пронесла в дзьобі галузку, а я подумав, що то вона понесла своє чорне слово. Бо слово «ворона» — чорне, як і слово «земля». (За Є. Гуцалом).

Лінгвістична гра «Закінчи речення»

► Продовжити вислови. Зіставити їх з висловами однокласників.

1. Одним з основних атрибутів українського суспільства є ...
2. Для мене українська мова — це ...
3. Значення мови для народу полягає в ...
4. Розвинена держава завжди бореться і дбає про чистоту мови, адже ...
5. Кожен громадянин України повинен зрозуміти, що мова — це ...
6. Мову береже й творить не тільки закон, а й ...

Виконання тестових завдань

1. Вища форма загальнонародної мови — це ...
А територіальні діалекти;
Б наріччя;
В сучасна літературна мова.
2. Державна мова — це ...
А закріплена традицією або законодавством мова, вживання якої є обов'язкове в органах державного управління та діловодства;
Б єдина національна мова українського народу;
В найважливіший універсальний засіб спілкування.
3. Літературна мова — це ...
А національна мова;
Б унормована, відшліфована форма загальнонародної мови, що обслуговує найрізноманітніші сфери суспільної діяльності людей;
В форма загальнонародної мови.
4. Зачинателем нової української літературної мови був ...
А Т. Г. Шевченко;
Б І. П. Котляревський;
В Панас Мирний.
5. Основоположником сучасної української літературної мови вважають ...
А І. П. Котляревського;
Б Т. Г. Шевченка;
В Лесю Українку.
6. Головна ознака літературної мови ...
А варіативність;
Б черговість;
В унормованість.
7. Культура писемного й усного мовлення всіх, хто користується українською мовою як засобом спілкування, полягає в тому, щоб:
А досконало знати мовні норми й послідовно дотримуватися їх;
Б користуватися мовою в повсякденному житті;
В добирати варіанти форм, слів, словосполучень конструкцій речень.
8. Мова — це ...
А найважливіший, універсальний засіб спілкування, організації та координації всіх видів суспільної діяльності;
Б сукупність загальноприйнятих правил реалізації мовленнєвої системи;
В вища форма національної мови.

9. У Конституції України, прийнятій Верховною Радою 28 червня 1996 р., записано ...
А Державною мовою в Україні є українська мова;
Б Державною мовою в Україні є російська мова;
В Державною мовою в Україні є українська й російська мови.
10. Мовний етикет — це ...
А використання різноманітних засобів вираження думок;
Б типові формули вітання, побажання, прощання, запрошення;
В виділення найважливіших місць свого висловлювання.
11. Українська мова є державною мовою в Україні відповідно до статті:
А 5 Конституції України;
Б 10 Конституції України;
В 9 Конституції України.
12. Кому належать нижченаведені рядки про мову?
Ну що б, здавалося, слова...
Слова та голос — більш нічого.
А серце б'ється — ожива,
Як їх почує!
- А Лесі Українці;
Б Павлу Тичині;
В Тарасові Шевченку.

V. ПІДСУМОК УРОКУ

Сьогодні на уроці я дізнався (лась), що...
Здобуті знання мені знадобляться, щоб...

Інтерактивна гра «Круглий стіл»

- Прочитати твердження Алли Коваль. Стисло письмово сформулювати їх основну думку.
1. Правильна, об'єктивна думка про людину складається не одразу; насамперед ми оцінюємо вчинки людини, а вже потім слова — адже людина перевіряється ділом. А проте саме в слові остаточно виявляється характер людини, її ставлення до оточення, вихованість, людяність, чуйність, такт, простота, скромність.
2. Уміння володіти словом, почуття краси слова потрібне кожній людині. Той, хто серцем відчуває красу слова, уміє словом передати найтонші відтінки людських думок і переживань, підніметься на високу сходинку справжньої людської культури. І навпаки, низька культура мови збіднює духовний світ людини (А. Коваль).
- Взяти участь в обговоренні проблеми «Які перспективи відкриваються перед сучасною молодістю, яка вільно володіє словом?»

VI. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

Виписати (3–4) висловлювання відомих українців про рідну мову, про ті функції, які вона виконує в житті кожної людини.

Урок № 2. ПОВТОРЕННЯ Й УЗАГАЛЬНЕННЯ ВИВЧЕНОГО. ЛЕКСИКОЛОГІЯ. ФРАЗЕОЛОГІЯ

Дата _____

Клас _____

Мета:

- **навчальна:** повторити й поглибити знання учнів із розділів мовознавства «Лексикологія» та «Фразеологія»; узагальнити засвоєний мовний матеріал;
- **розвивальна:** формувати уміння й навички усного мовлення, вміння швидко орієнтуватися у запропонованій ситуації; виховувати наполегливість у здобутті знань, інтерес до вивчення рідної мови; розвивати в учнів пам'ять, аналітичне та образне мислення, творчі здібності;
- **виховна:** виховувати любов до рідної мови.

Міжпредметні зв'язки: українська література.

Внутрішньопредметні зв'язки: граматики, стилістика.

Соціокультурна лінія: Я і українська мова.

Тип уроку: урок повторення й узагальнення вивченого.

Перебіг уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

Усміхніться й тихо промовте: «Я вчуся. Я хочу вчитися. Я працюю. Я готовий до праці». Налаштуймося на роботу. Покладіть долоню на серце. Відчуваєте, як воно б'ється — теж працює. Таке маленьке, а так багато працює. От і ми попрацюємо на уроці. Ви все вмiєте, ви все знаєте, ви розумні, творчі.

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАТЬ

Хвилинка-цікавинка

- Розгадати кросворд. За ключовим словом назвати тему уроку.

1						
2						
3						
4						
5						
6						
7						

1. Ледача людина.
2. Художнє означення в літературі.
3. Народне оповідання про вигадані події.
4. Головне місто держави.
5. Яку букву не пишуть на початку слів?
6. Орган у птаха, що служить для польоту.
7. Особа, що написала твір.

Ключове слово: лексика.

III. МОТИВАЦІЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ, МЕТИ, ЗАВДАНЬ УРОКУ

Слово вчителя

Слова, слова, вони в собі всі різні —
Тривожні й тихі, радісні й сумні.
Є терпеливі, є жорстокі й грізні,
Лукаві й чесні, мудрі і смішні.

Слово — це схованка мудрості народу, скарбниця його життєвого досвіду.
У ньому невмирущість народу, його безсмертя.

Скільки ж слів створив наш народ? Це і загальноживані слова, і наукові терміни, і діалектні слова, і нові, що тільки народилися. Сьогодні будемо говорити про життя слова.

ІV. СИСТЕМАТИЗАЦІЯ Й УЗАГАЛЬНЕННЯ ВИВЧЕНОГО.

Мовна скарбничка

- ▶ Дати відповіді на запитання.
- ◆ Що вивчає лексикологія?
- ◆ Що таке лексика?
- ◆ Що таке лексичне значення слова?
- ◆ Де зібрано основний лексичний запас слів?
- ◆ У яких словниках пояснюється лексичне значення слова?
- ◆ Яке значення, крім лексичного, мають слова? Наведіть приклади.
- ◆ Чим розрізняються слова, ужиті в прямому і переносному значеннях?
- ◆ У яких стилях мовлення вживаються слова в переносному значенні?
- ◆ Які групи слів за значенням ви знаєте?
- ◆ Що таке синоніми? Наведіть приклади синонімічного ряду.
- ◆ Що таке антоніми? Наведіть приклади антонімічних пар.
- ◆ Що таке омоніми? Наведіть приклади омонімічних пар.
- ◆ Яка роль синонімів та антонімів у мовленні?

Хвилинка ерудита

- ▶ Записати речення. З'ясувати лексичне і граматичне значення виділених слів. За потреби звернутися до тлумачного словника.

Моя любов, квітуча Україно! Мов білий **легіт** вишень навесні, люблю я слово й пісню солов'їну, що **предок** в **спадок** залишив мені (*І. Турчин*).

Лінгвістична студія

- ▶ Прочитати подані віршики Д. Білоуса. Про яке лексичне явище в них ідеться? Виписати багатозначні слова й усно пояснити їх значення.

Текст 1

Як говориш, будь обачним:
Є слова багатозначні.
Ось вам відповідь жива:
Що то значить «голова»?
Має голову людина,
І тварина, і пташина,
Голова — це керівник,
Дуже цінний працівник.
Скільки значень? Скільки слів?
Слово лиш одне-єдине,
Значень... не одно — родина!

Текст 2

Багато є значень у слові «земля».
Земля — це Вітчизна твоя і моя,
І ґрунт, що орють весняної пори,
Земля — темно-бура складна речовина
І наша планета, це царство людини,
І суша, що вабить мандрівника в морі
І кличе його в водяному просторі.

Текст 3

Що це «вал»? Висока хвиля,
Що у морі на привіллі,
Гнана вітром, в час прибою
З берегом шука двобою.
Довгий насип із землі

Також валом нарекли.
А страшний снарядів шквал
Люди звать вогневий вал.

Вправа з ключем

- ▶ Замінити визначення словами — омонімами. З перших літер омонімів складеться слово. Записати його і поставити наголос.
- 1. Найбільший духовий клавішний інструмент — складова частина організму людини і тварини.
- 2. Літературний жанр — м'яка бавовняна тканина.
- 3. Швидка тварина — спосіб бігу.
- 4. Представниця корінного населення Угорщини — сорт сливи видовженої форми.
- 5. Назва козацького човна — морська пташка.

Розумне перо

- ▶ Замість крапок поставити потрібні за змістом антоніми.
- 1. ... в навчанні, зате ... в роботі. 2. На ... землі ... хліб родить. 3. З ... хмари ... дощ. 4. Праця людину ..., а лінь .... 5. Краще ... правда, ніж ... брехня. 6. Де ... слів, там ... діла. 7. Що ... не зробиш, то ... не наздоженеш.

Лінгвістична гра (робота в групах)

- ▶ Якнайшвидше згрупувати подані синоніми в синонімічні ряди.
- Міркувати, іграшка, охайний, снігопад, метелиця, забавка, думати, чистий, бігти, хурделиця, нестися, мислити, цяцька, акуратний, мчати, завірюха, розмірковувати, горизонт, ароматний, сторож, охоронець, екватор, духмяний, запашний, оберіг, небокрай, пахучий, доглядач, небозвід.

Мозковий штурм

- ▶ Дати відповіді на запитання.
- ♦ Що вивчає фразеологія?
- ♦ З якими розділами вона пов'язана?
- ♦ Яку роль відіграють фразеологізми в нашій мові?
- ♦ Назвіть основні ознаки фразеологізмів.
- ♦ У яких стилях мовлення найбільше вживаються емоційно-експресивні фразеологізми?

Фразеологічний двобій (робота в парах)

- ▶ Пояснити значення фразеологізмів, відповідаючи один за одним. Скласти одне речення з будь-яким фразеологізмом.
- Плутатись під ногами — заважати
- Робити з мухи слона — перебільшувати
- Сім п'ятниць на тиждень — дуже швидко і легко змінювати свої рішення
- Як кіт наплакав — дуже мало
- Братися за розум — порозумнішати, виправитись
- Муха вкусила — бути в поганому настрої, гніватись, нервуватись
- Задирати ніс — зазнаватись, ставати зарозумілим
- Як вітром здуло — швидко зникнути
- Замилювати очі — обдурити, ошукати когось
- Засукати рукава — завзято, енергійно взятись за якусь роботу

Клуб розумників і розумниць

- ▶ Дібрати фразеологізми до слів.
- Ніколи — ... (тоді, як рак свисне; тоді, як довбня зацвіте).
- Осоромитися — ... (пошитися в дурні, вскочити в сливки, вскочити в халепу).
- Далеко — ... (у чорта на болоті, за тридев'ять земель).

- Закінчити справу — ... (довести до краю, доїхати до кінця).
- Шукати — ... (вітру в полі, рибу в каламутній воді).
- Кидати — ... (слова на вітер, виклик).
- Кров — ... (грає, з молоком, холоне в жилах).

V. ПІДСУМОК УРОКУ

Давньогрецький драматург Есхіл сказав: «Мудрий не той, хто надто багато знає, а той, чиї знання корисні». Тому важливо вміти застосовувати здобуті знання, уміння та навички на практиці.

Незакінчене речення

- ▶ Висловити свої враження від уроку, продовживши речення:
- ◆ Я знаю ...
- ◆ Я зрозумів (зрозуміла), що ...
- ◆ Найбільші труднощі я відчув (відчула) ...
- ◆ Мені б хотілося ще ...

VI. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

Додаток

Тексти для диактатів

Текст 1

Над містом котився важкий, тисячоголосий гомін. Він народжувався десь там, по темних вузьких завулках, на запылюжених дорогах за міськими ворітьми. Короткі перемовки, сонні вітання, скрип коліс, брязкіт металу, старече покашлювання сотнями маленьких струмінців плинули, вбирали в себе інші й врешті вихлюпували на гору. Часто, з похлипом калатав рибний дзвін, тугі м'ячі ударів або злітали в гору й падали на плоскі покрівлі будинків, або скочувались униз, тут їх чавили, утоптували в ще холодний брук сотні черевиків вершників і рабів, різьбярів і виноробів, софістів і гончарів, архонтів і селян.

Агора* клекотіла, й вирувала, й дихала одними велетенськими грудьми. Агора вбирала всіх. Агора — це життя, а ще й провість на врожай, чутки про війну, мудра бесіда філософа, придбана корисна річ і корисні знайомства. Ось і рибний ряд. Риба з моря — не тільки користь, улюблена їжа, а й утіха для ока, й кожного разу диво, і якась несподіванка (*За Ю. Мушкетиком*).

Текст 2

Хоч убога-убога наша хатина, та в цей вечір вона покращала, побагатшала. Її бідність скрасили вишиті рушники і кетяги калини, запашне сіно на покуті й святвечірній стіл. На ньому зараз лежать три хлібини, грудка солі, височіє стос гречаних млинців і стоять з різними пісними стравами ті святошні малювані полумиски, що бажають добрим людям і здоров'я, і щастя, і червоного цвіту.

От батько поглянув у засніжену далечінь і тричі покликав Мороза: «Морозе, Морозе, іди до нас кутю їсти!» Але й після цього ні на вулиці, ні на городах не обізвалися кроки дідугана. Він, мабуть, забарився на якійсь лісовій чи степовій дорозі.

Потім тато навстіж відчиняє наші скрипливі ворота. Може, приб'ється яка добра людина з дороги, то й погріє душу теплою стравою. І тільки після цього ми йдемо вечеряти.

Тепер за столом я й не писну, прислухаючись до мови-сподівання батьків. Оті великі надії на хліб новий, на рік золотий, на щастя у дворі сходяться в нашій хатині (*За М. Стельмахом*).

* Агора — народні збори, а також майдан, де вони відбувалися.